

مرکز بررسی‌ها و مطالعات راهبردی - نکته روز شماره ۹ - بیست و یکم مرداد ۹۳

صندوق ثروت ملی نروژ، الگویی برای به‌کارگیری بهینه درآمدهای نفتی ایران

دکتر موسی موسوی زنوز

توضیح اجمالی:

چیزی از آغاز سال جدید میلادی نگذشته بود که خبرگزاری‌های جهان خبر از میلیونر شدن تمامی اتباع نروژ دادند. در حالی که بقیه کشورهای قاره اروپا همچنان درگیر تبعات منفی بحران مالی‌اند، به موجب آمار بانک مرکزی نروژ، ارزش دارایی‌های این کشور در صندوقی که برای حفظ ثروت ملی حاصل از فروش نفت ایجاد شده است، در روز هشتم ژانویه ۲۰۱۴ به حدود ۵/۱۱ تریلیون کرون نروژ (معادل ۸۲۸ میلیارد دلار) رسید. این رقم بیش از یک میلیون برابر جمعیت حدوداً ۵/۱ میلیون نفری این کشور است. پیش‌بینی می‌شود که موجودی صندوق در سال ۲۰۱۹ به بیش از یک تریلیون و در سال ۲۰۳۰ به بیش از ۳/۳ تریلیون دلار بالغ گردد. این صندوق به منظور مدیریت بلندمدت و پایدار ثروت حاصل از منابع طبیعی نروژ در سال ۱۹۹۰ و تحت عنوان رسمی صندوق دولتی نفت (Government Petroleum Fund) تشکیل شد، بعداً در سال ۲۰۰۶ به صندوق بازنشستگی دولت - جهانی (Government Pension Fund-Global) تغییر نام یافت و در حال حاضر بزرگ‌ترین صندوق ثروت ملی و همچنین بزرگ‌ترین سرمایه‌گذار در جهان است.

نکات کلیدی:

۱ - اولین مأموریت صندوق آن است که به عنوان ابزاری برای پس‌انداز بلندمدت درآمدهای حاصل از منابع طبیعی تجدیدناپذیر از طریق متنوع‌سازی آن به شکل سبدي متشکل از انواع سهام بین‌المللی عمل نماید. این کارکرد از تعهد اخلاقی مردم این کشور به سهیم دانستن نسل‌های بعدی در ثروت نفتی آن نشأت می‌گیرد. موجودی صندوق به موجب قانون صرف سرمایه‌گذاری در بورس و خرید املاک در خارج از کشور و همچنین معامله ارزها می‌شود. دولت نروژ تنها اختیار دارد هر ساله معادل چهار درصد از موجودی صندوق را در داخل کشور به مصرف رساند. این

میزان تنها اندکی بیشتر از نرخ بهره‌ای است که از سرمایه‌گذاری این مبالغ حاصل می‌شود. مأموریت دوم صندوق هم عبارت است از ایمن ساختن اقتصاد داخلی نروژ از آن‌چه که به "نفرین منابع طبیعی" یا "بیماری هلندی" در اثر افزایش درآمدهای نفتی معروف شده است، و همچنین جلوگیری از اثر ضدانگیزشی این افزایش درآمدها بر کار کردن مردم و توسعه منابع انسانی.

۲- وزارت دارایی نروژ به نمایندگی مردم این کشور، مالک صندوق است و مدیریت آن را به بانک مرکزی نروژ سپرده است. استراتژی سرمایه‌گذاری صندوق توسط وزارت دارایی تعیین می‌شود که بدین منظور هم از مشورت-های بانک مرکزی بهره می‌گیرد و هم باید نظر مساعد پارلمان را جلب کند. مراقبت‌های جدی به‌عمل‌آمده در اتخاذ و اعمال سیاست‌ها این صندوق را به موفق‌ترین و پاسخگوترین صندوق ثروت ملی جهان تبدیل کرده است. اهداف عملیاتی صندوق عبارت‌اند از سرمایه‌گذاری با کمترین هزینه ممکن، اطمینان از سود آوری سبد سرمایه-گذاری خود، افزایش عواید از طریق مدیریت فعال، محافظت از دارایی‌ها از طریق مدیریت شرکتی مطلوب و استانداردهای بالای اجتماعی و زیست‌محیطی.

۳- در شرایط حاضر که پس از موفقیت مذاکرات ایران و شش قدرت جهانی در ژنو، امیدها برای آزاد شدن بیش از یکصد میلیارد دلار دارایی مسدود شده ایران در بانک‌های خارجی افزایش یافته است، استفاده از الگوی نروژ در به‌کارگیری بهینه این منابع مناسب‌ترین راهکار به نظر می‌رسد. اکنون این نگرانی وجود دارد که با ادامه موفقیت‌ها در مذاکرات هسته‌ای ایران و ۱+۵، کل منابع آزادشده همراه با درآمدهای حاصل از صادرات نفتی افزایش‌یافته، مانند گذشته چون سیلی ویرانگر به اقتصاد کشور تزریق شود و به جای حل مشکلات عدیده موجود، خود نیز بر این مشکلات بیفزاید. حال که "به خواست خدا عدو شده سبب خیر" و با همه سختی‌ها توفیق اجباری پس‌انداز بیش از یکصد میلیارد دلار نصیب ما شده است، دولت‌مان نیز باید رویه صرفه‌جویی را که اجباراً پیش گرفته بود ادامه دهد، و تا حد ممکن، هم دارایی‌های آزاد شده و هم درآمدهای جدید را مدبرانه صرف سرمایه‌گذاری بر اساس مدل صندوق بازنشستگی دولت - جهانی نروژ کند. در این میان تدوین و اجرای دقیق و شفاف استراتژی‌ها و سیاست‌های مربوطه و نظارت عمومی و کارآمد بر فرآیندهای آن از بیشترین اهمیت برخوردار است، تا از آسیب‌هایی جلوگیری شود که نمونه‌های ایرانی این صندوق از حساب ذخیره ارزی گرفته تا صندوق توسعه ملی تاکنون از آن رنج برده‌اند.